

Iulia Cristina Tarcea - vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, președintele completului

Lavinia Curelea - președintele Secției I civile
Roxana Popa - președintele delegat al Secției a II-a civile
Ionel Barbă - președintele Secției de contencios administrativ și fiscal
Corina Michaela Jîjîie - președintele Secției penale
Simona Lala Cristescu - judecător la Secția I civilă
Lavinia Dascălu - judecător la Secția I civilă
Aurelia Rusu - judecător la Secția I civilă - judecător-raportor
Beatrice Ioana Nestor - judecător la Secția I civilă
Dragu Crețu - judecător la Secția I civilă
Mihaela Tăbărcă - judecător la Secția I civilă
Tatiana Gabriela Năstase - judecător la Secția a II-a civilă
Minodora Condoiu - judecător la Secția a II-a civilă - judecător-raportor
Marian Budă - judecător la Secția a II-a civilă
Iulia Manuela Cîrnu - judecător la Secția a II-a civilă
Lucia Paulina Brehar - judecător la Secția a II-a civilă
Constantin Brânzan - judecător la Secția a II-a civilă
Carmen Sîrbu - judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Zoița Milășan - judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Eugenia Ion - judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Iuliana Rîciu - judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal - judecător-raportor
Doina Duican - judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Simona Camelia Marcu - judecător la secția de contencios administrativ și fiscal
Ilie Iulian Dragomir - judecător la Secția penală
Luciana Mera - judecător la Secția penală

Completul competent să judece recursul în interesul legii este legal constituit în conformitate cu dispozițiile art. 516 alin. 2 din Codul de procedură civilă raportat la art. 272 alin. (2) lit. b) din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

Ședința este prezidată de doamna judecător Iulia Cristina Tarcea, vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție este reprezentat de doamna Antonia Constantin, procuror șef adjunct al Secției judiciare.

Din partea Colegiului de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție se prezintă doamna judecător Bianca Elena Țăndărescu.

La ședința de judecată participă magistratul-asistent Ileana Peligrad, din cadrul Secției a II-a civile a Înaltei Curți de Casație și Justiție, desemnat pentru această cauză în conformitate cu dispozițiile art. 272 din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

Magistratul-asistent învederează legala constituire a Completului competent să judece recursul în interesul legii, precum și faptul că, la dosarul cauzei, au fost depuse raportul întocmit de judecătorii-raportori Aurelia Rusu, judecător în cadrul Secției I civile a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Minodora Condoiu, judecător în cadrul Secției a II-a civile a Înaltei Curți de Casație și Justiție și Iuliana Rîciu, judecător în cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție, desemnați conform prevederilor art. 516 alin. (5) din Codul de procedură civilă. Magistratul-asistent mai arată că la dosar a fost

depus punct de vedere din partea Ministerului Public - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, precum și un articol al domnului avocat doctor Liviu Alexandru Viorel publicat în revista Curierul judiciar nr. 11/2014, cu solicitarea de a fi avut în vedere ca opinie doctrinară pentru soluționarea prezentei cauze.

După prezentarea referatului cauzei, constatând că nu mai sunt chestiuni prealabile de discutat sau excepții de invocat, președintele completului, doamna judecător Iulia Cristina Tarcea, vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, acordă cuvântul doamnei judecător Bianca Elena Țândărescu, din partea Colegiului de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Doamna judecător Bianca Elena Țândărescu învederează că, în temeiul art. 33 alin. (4) din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare, coroborat cu prevederile art. 514 din Codul de procedură civilă, Colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție a supus atenției Completului competent să judece recursul în interesul legii prezentul recurs în interesul legii, în vederea unificării practicii cu privire la posibilitatea părților de a supune controlului, prin intermediul căilor de atac - apel sau recurs, critici de nelegalitate în materia taxelor judiciare de timbru.

O primă orientare, majoritară, este în sensul că reexaminarea este singura cale de atac prin intermediul căreia poate fi censurată existența și întinderea obligației de plată a taxei judiciare de timbru, sub aceste aspecte neexistând un drept de opțiune între formularea unei cereri de reexaminare și exercitarea unei alte căi de atac de reformare.

Referitor la cea de a doua orientare, învederează că legiuitorul nu a înțeles să excludă de la controlul de legalitate examinarea criticilor privitoare la existența obligației de plată a taxei judiciare de timbru, iar autorul sesizării nu a formulat un punct de vedere, subliniind că ceea ce formează obiect al controverselor sunt limitele controlului legalității, cu repercusiuni asupra caracterului cererii.

În concluzie, solicită admiterea recursului în interesul legii și pronunțarea unei decizii prin care să se asigure interpretarea și aplicarea unitară a legii.

Președintele completului, doamna judecător Iulia Cristina Tarcea, vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, acordă cuvântul reprezentantului procurorului general, doamna Antonia Constantin, procuror șef adjunct al Secției judiciare din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Reprezentantul procurorului general arată că se impune stabilirea limitelor controlului în calea de atac a reexaminării, respectiv aplicarea legii sau operațiuni pur matematice.

Într-o primă opinie, susținută și de reprezentantul Ministerului Public, s-a învederat că reexaminarea este singura cale de atac prin intermediul căreia poate fi censurată existența și întinderea obligației de plată a taxei judiciare de timbru, sub aceste aspecte neexistând un drept de opțiune între formularea unei cereri de reexaminare și exercitarea unei căi de atac de reformare.

Indiferent dacă partea a uzat sau nu de reexaminare, aspectele privitoare la modul de soluționare a taxei judiciare de timbru nu mai pot forma obiect de critică prin intermediul căilor de atac de reformare, neexistând un drept de opțiune în acest sens.

Întrucât încheierea prin care instanța a soluționat cererea de reexaminare are caracter irevocabil, partea nu are deschisă calea de atac a apelului sau recursului.

Într-o a doua opinie se susține că încheierea prevăzută de art. 18 alin. (2) din Legea nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru, cu modificările și completările ulterioare, poate fi atacată cu apel sau recurs odată cu fondul.

Față de cele expuse, în temeiul art. 517 din Codul de procedură civilă, solicită admiterea recursului în interesul legii declarat de Colegiul de Conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție și pronunțarea unei hotărâri prin care să se asigure interpretarea și aplicarea unitară a legii.

Președintele completului, doamna judecător Iulia Cristina Tarcea, constatând că nu mai sunt alte completări, chestiuni de invocat sau întrebări de formulat din partea membrilor completului, a declarat dezbaterile închise, iar completul de judecată a rămas în pronunțare asupra recursului în interesul legii.

ÎNALTA CURTE,

Deliberând asupra recursului în interesul legii, a constatat următoarele:

1. Problema de drept care a generat practica neunitară

Prin prezentul recurs în interesul legii, Înalta Curte de Casație și Justiție a fost sesizată asupra existenței unei jurisprudențe neunitare în privința problemei de drept referitoare la posibilitatea părții în sarcina căreia s-a stabilit obligația de plată a taxei judiciare de timbru de a supune controlului, în căile de atac de reformare, critici care să vizeze existența obligației de plată a taxei judiciare de timbru, decurgând din aprecierea caracterului timbrabil al cererii de chemare în judecată.

2. Examenul jurisprudențial

În urma verificării jurisprudenței anexate sesizării s-a constatat că nu există un punct de vedere unitar cu privire la posibilitatea părții în sarcina căreia s-a stabilit obligația de plată a taxei judiciare de timbru de a supune controlului, în căile de atac de reformare, critici care să vizeze existența obligației de plată a taxei judiciare de timbru, în condițiile în care nu se invocă, în cadrul acestor căi de atac, motivul de nelegalitate vizând calificarea greșită a obiectului cererii de chemare în judecată, din care ar putea decurge consecința aplicării greșite a normelor în materia taxelor judiciare de timbru.

3. Soluțiile pronunțate de instanțele judecătorești

3.1. Într-o primă opinie, s-a considerat că cererea de reexaminare, prevăzută de art. 18 din Legea nr. 146/1997, cu modificările și completările ulterioare, este singura cale de atac prin care pot fi cenzurate existența și întinderea obligației de plată a taxei judiciare de timbru, părțile interesate neavând un drept de opțiune între a formula cerere de reexaminare și a exercita apel sau recurs, după caz.

În argumentarea acestei opinii s-a arătat că, potrivit art. 18 alin. (2) și (3) din Legea nr. 146/1997, cu modificările și completările ulterioare, dacă partea este nemulțumită de modalitatea de determinare a taxei judiciare de timbru de către instanță, inclusiv de stabilirea caracterului timbrabil al cererii, are posibilitatea de a formula reexaminare, cale de atac exclusivă pentru soluționarea acestor incidente privind timbrajul. Asemenea critici nu pot fi susținute prin intermediul căilor de atac, de vreme ce legea specială pune la îndemâna părții interesate o altă cale de atac clară, precisă și previzibilă.

Soluția este identică și atunci când partea nu a făcut uz de reexaminare și, prin urmare, nu s-a pronunțat în cauză o încheiere irevocabilă, astfel cum dispune art. 18 alin. (3) din același act normativ, având în vedere că partea interesată nu are un drept de opțiune în acest sens; prin faptul neatacării, măsura de stabilire a taxei judiciare de timbru a devenit irevocabilă, întrucât legea nu prevede la îndemâna părții nici exercitarea reexaminării, nici pe cea a apelului sau pe cea a recursului.

Dispozițiile art. 18 alin. (2) și (3) din Legea nr. 146/1997, cu modificările și completările ulterioare, reglementează în mod expres și faptul că încheierea care se pronunță în soluționarea unei cereri de reexaminare este irevocabilă, astfel că, potrivit art. 377 alin. 2 pct. 3 din Codul de procedură civilă, nu mai poate fi atacată cu recurs.

Prin urmare, reexaminarea este singura cale de atac prin intermediul căreia poate fi cenzurată existența și întinderea obligației de plată a taxei judiciare de timbru, sub aceste aspecte neexistând un drept de opțiune între formularea unei cereri de reexaminare și exercitarea unei alte căi de atac de reformare.

Indiferent dacă partea interesată a uzat sau nu de reexaminare, aspectele menționate nu mai pot forma obiect de critică prin intermediul căilor de atac de reformare, neexistând un drept de opțiune din acest punct de vedere. Ca atare, măsura privitoare la taxa judiciară de timbru devine irevocabilă prin soluționarea reexaminării sau prin expirarea termenului de exercitare a acestei căi de atac, după caz.

Împrejurarea că legiuitorul a stabilit o cale de atac internă, în fața altui complet al aceleiași instanțe, nu este de natură să afecteze procedura judiciară echitabilă, astfel cum este înțeleasă în termenii art. 6 paragraful 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Din perspectiva dreptului la un proces echitabil, esențial este ca partea să poată supune contestația sa unui tribunal independent și imparțial, care nu trebuie să funcționeze neapărat la nivelul unei jurisdicții superioare celei care a adoptat soluția, având în vedere că art. 6 paragraful 1 nu garantează dreptul la un dublu grad de jurisdicție, statele având o marjă de apreciere în organizarea sistemului căilor de atac, și că, doar în materie penală, au obligația asigurării accesului la dublu grad de jurisdicție (art. 2 din Protocolul nr. 7 adițional la Convenție).

3.2. Într-o a doua opinie s-a apreciat că instanța de control judiciar poate analiza criticile de nelegalitate care privesc

existența obligației de plată a taxei de timbru, chiar dacă partea interesată nu a formulat cerere de reexaminare sau dacă aceasta a fost respinsă, deoarece această procedură are natura juridică a unei căi de atac de retractare, iar prin reglementarea prevăzută de art. 18 din Legea nr. 146/1997, cu modificările și completările ulterioare, legiuitorul nu a înțeles să excludă de la controlul de legalitate examinarea criticilor privitoare la existența obligației de plată a taxei judiciare de timbru.

În argumentarea acestei soluții s-a arătat că cererea de reexaminare, fiind o cale de atac pe care o soluționează chiar instanța care a pronunțat încheierea atacată, are natura unei căi de atac de retractare. Împrejurarea că cererea de reexaminare este soluționată de un alt complet de judecată decât cel care a determinat cuantumul taxei de timbru nu prezintă relevanță sub acest aspect, întrucât criteriul de clasificare a căilor de atac în căi de atac de reformare și căi de atac de retractare este reprezentat de gradul instanței competente să soluționeze o asemenea cerere.

Or, soluționarea cererii de reexaminare de către un alt complet al aceleiași instanțe, din perspectiva criteriului de clasificare menționat, nu conferă acesteia caracter de cale de atac de reformare.

Caracteristica esențială a căilor de atac de retractare (categorie din care mai fac parte contestația în anulare, revizuirea, cererea de reexaminare formulată în temeiul art. 1085 din Codul de procedură civilă și cererile de reexaminare reglementate de Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 51/2008 privind ajutorul public judiciar în materie civilă, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 193/2008, cu modificările și completările ulterioare) este aceea de a permite retractarea hotărârii atacate pentru corectarea unor greșeli materiale cu caracter procedural, pentru stabilirea situației de fapt, fiind exclusă posibilitatea ca pe o asemenea cale să se ajungă la reinterpretarea unei dispoziții legale.

În materia cererilor de reexaminare, legiuitorul a prevăzut, în cel puțin două cazuri, respectiv art. 1085 din Codul de procedură civilă și art. 17 alin. (2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 51/2008, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 193/2008, cu modificările și completările ulterioare, că se poate face numai cerere de reexaminare. În cazul cererii de reexaminare exercitate în condițiile art. 18 din Legea nr. 146/1997, cu modificările și completările ulterioare, legiuitorul nu face o asemenea mențiune.

Pe de altă parte, potrivit art. 20 alin. (5) din Legea nr. 146/1997, cu modificările și completările ulterioare, "În situația în care instanța judecătorească învestită cu soluționarea unei căi de atac ordinare sau extraordinare constată că în fazele procesuale anterioare taxa judiciară de timbru nu a fost plătită în cuantumul legal, va dispune obligarea părții la plata taxelor judiciare de timbru aferente, dispozitivul hotărârii constituind titlu executoriu".

Executarea silită a hotărârii se va efectua prin organele de executare ale unităților teritoriale subordonate Ministerului Finanțelor Publice în a căror rază teritorială își are domiciliul sau sediul debitorul, potrivit legislației privind executarea silită a creanțelor bugetare.

Aceste dispoziții legale instituie în sarcina instanțelor care exercită controlul judiciar obligația de a verifica modul de determinare a cuantumului taxelor judiciare de timbru și de a dispune măsuri pentru perceperea și punerea în executare a acestor creanțe bugetare, fără a face vreo distincție după cum în cauză s-a formulat sau nu cerere de reexaminare împotriva modului de stabilire a taxei de timbru.

Din interpretarea coroborată a dispozițiilor legale enunțate rezultă că, prin derogare de la regimul juridic al căilor de atac de retractare, încheierea prin care se soluționează cererea de reexaminare este pronunțată de un alt complet și este irevocabilă, însă, prin reglementarea prevăzută de art. 18 din Legea nr. 146/1997, cu modificările și completările ulterioare, legiuitorul nu a înțeles să excludă de la controlul de legalitate examinarea criticilor privitoare la existența obligației de plată a taxei judiciare de timbru; asemenea critici de nelegalitate sunt cele prin care se pune în discuție incidența unei dispoziții legale care instituie scutirea de la plata taxei judiciare de timbru.

Această susținere nu nesocotește dispozițiile art. 377 alin. 2 pct. 5 din Codul de procedură civilă, deoarece caracterul irevocabil al încheierii pronunțate în procedura de soluționare a modului de stabilire a taxei de timbru trebuie raportat la natura căii de atac exercitate, care, așa cum s-a arătat, este o cale de atac de retractare. Or, căile de atac de retractare nu pun în discuție aspecte de nelegalitate, ci împrejurări referitoare la situația de fapt ori greșeli materiale cu caracter procedural.

Împrejurarea că în practică au fost admise cereri de reexaminare formulate în temeiul dispozițiilor art. 18 din Legea nr. 146/1997, cu modificările și completările ulterioare, nu numai în situațiile în care s-a reținut existența unor greșeli de calcul sau ignorarea unor elemente de fapt care rezultau din dosar, ci și atunci când s-a constatat incidența unei norme de scutire de la plata taxelor de timbru, nu schimbă natura juridică a acestei căi de atac și nu împiedică părțile interesate

să exercite căile de atac de reformare (prin care să pună în discuție caracterul timbrabil al cererii de chemare în judecată), dacă cererea de reexaminare nu a fost formulată sau a fost respinsă.

Pe de altă parte, a considera că, prin consacarea caracterului irevocabil al încheierii prin care se soluționează cererea de reexaminare a modului de stabilire a taxei de timbru, atunci când se pune în discuție chiar caracterul timbrabil al cererii de chemare în judecată, care privește, așadar, un aspect de legalitate (respectiv interpretarea și aplicarea dispozițiilor legale în materia taxelor de timbru), legiuitorul a înțeles să excludă de la controlul de legalitate, în căile de atac de reformare, orice critică privitoare la taxele de timbru, înseamnă a nesocoti principiul legalității căilor de atac, în condițiile în care, în reglementarea Codului de procedură civilă în vigoare la data introducerii cererii de chemare în judecată, împotriva hotărârilor pronunțate în apel se poate exercita recurs, dar și dreptul reclamantului la un proces echitabil, din perspectiva dreptului de acces la justiție, reglementat de Convenția europeană a drepturilor omului.

S-a reținut totodată că, în materie civilă, instanța de contencios european a drepturilor omului nu instituie în sarcina statelor contractante obligația de a crea instanțe de apel sau de recurs (în casație), însă, în ipoteza în care statul reglementează în propriul sistem de drept atât calea de atac a apelului, cât și pe cea a recursului, accesul la aceste grade de jurisdicție trebuie să fie efectiv, garanțiile fundamentale ale art. 6 din Convenție fiind aplicabile (Cauza Blandeau contra Franței, Hotărârea din 10 iulie 2008; Cauza Gregorio de Andrade contra Portugaliei, Hotărârea din 14 noiembrie 2006).

4. Opinia procurorului general

În punctul de vedere transmis Înaltei Curți de Casație și Justiție, Ministerul Public a concluzionat, în esență, că, în privința părții care are și calitatea de subiect al obligației de a achita taxa judiciară de timbru nu există un drept de opțiune între exercitarea cererii de reexaminare și căile de atac de reformare, apel sau recurs.

Partea interesată în sarcina căreia s-a stabilit taxa judiciară de timbru poate contesta modul de stabilire a taxei doar prin intermediul cererii de reexaminare, iar cererea de reexaminare constituie o cale de atac efectivă, în sensul art. 6 paragraful 1 din Convenția europeană a drepturilor omului, în condițiile în care controlul judiciar vizează legalitatea stabilirii taxei judiciare de timbru, inclusiv sub aspectul calificării cererii și al aplicării dispozițiilor legale prin care se stabilesc scutiri obiective sau subiective, după caz, de la plata taxelor judiciare de timbru, iar în cadrul acestui control se dă eficiență principiului non reformatio in pejus.

Dacă intenția legiuitorului ar fi fost să elimine doar posibilitatea exercitării, în mod separat, a unei căi de atac împotriva acestei încheieri, nu ar fi fost necesară includerea în textul legal a mențiunii referitoare la caracterul irevocabil al acesteia, de vreme ce exercitarea apelului și a recursului împotriva încheierilor premergătoare, odată cu fondul, constituie regula în materie, potrivit art. 282 alin. 2 teza I și art. 299 din Codul de procedură civilă.

5. Jurisprudența Curții Constituționale

Curtea Constituțională a fost sesizată în numeroase rânduri cu excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 18 alin. (3) din Legea nr. 146/1997, cu modificările și completările ulterioare. Prin deciziile nr. 102 din 9 februarie 2006, nr. 711 din 13 septembrie 2007 și nr. 1.152 din 6 noiembrie 2008, Curtea Constituțională a statuat că prevederile art. 18 alin. (3) din Legea nr. 146/1997 sunt constituționale, întrucât accesul liber la justiție nu înseamnă accesul la toate structurile judecătorești și la toate gradele de jurisdicție și că acest drept poate fi supus unor condiționări de fond și de formă, iar existența uneia ori a mai multor căi de atac nu este impusă, pentru toate cazurile, nici de Constituție și nici de vreun tratat internațional la care România este parte.

Totodată, condițiile de exercitare a dreptului de acces liber la justiție, precum și căile de atac sunt prevăzute de norme juridice procedurale. Or, conform dispozițiilor art. 126 alin. (2) din Constituție, "Competența instanțelor judecătorești și procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege", iar art. 129 din Legea fundamentală prevede că "Împotriva hotărârilor judecătorești, părțile interesate și Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condițiile legii".

De asemenea, Curtea Constituțională, prin deciziile nr. 42 din 27 ianuarie 2005 și nr. 164 din 22 martie 2005, a reținut că textele de lege criticate reprezintă norme de procedură care reglementează soluționarea cererii de reexaminare împotriva încheierii de stabilire a taxei de timbru, iar aceasta constituie un incident procedural, prealabil antamării fondului de către instanța de judecată.

Or, soluționarea unei chestiuni prealabile este guvernată de principiul celerității, care ar fi grav afectat prin aplicarea în materie a principiilor oralității și contradictorialității, a obligativității citării părților, ca și a posibilității exercitării unei căi de atac împotriva încheierii de soluționare a cererii de reexaminare.

Curtea Constituțională a reiterat aceste argumente în Decizia nr. 1.558 din 6 decembrie 2011, prin care a respins din nou excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 18 alin. (3) din Legea nr. 146/1997 (dispoziții care fuseseră criticate de autorul excepției pe motiv că ar încălca principiul accesului liber la justiție, datorită faptului că nu se prevede posibilitatea contestării modului de stabilire a taxei de timbru pe calea apelului sau recursului).

6. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții de Justiție a Uniunii Europene

La nivelul celor două instanțe europene nu s-a identificat jurisprudența relevantă care să vizeze problema de drept supusă analizei.

Aspectele referitoare la acordarea unor reduceri sau scutiri de la plata taxei judiciare de timbru, în considerarea unor circumstanțe concrete ale litigiului, ce au făcut obiectul unor hotărâri pronunțate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului (a se vedea, în acest sens, cu titlu de exemplu, hotărârile pronunțate în cauzele Weissman și alții împotriva României, Iorga împotriva României, Rusen împotriva României, Nemeti împotriva României), vizează probleme de drept distincte, care nu influențează modul de soluționare a prezentului recurs în interesul legii.

Spre deosebire de cererea de scutire, eșalonare sau reducere a taxei de timbru, care presupune că partea a acceptat faptul că taxa judiciară de timbru a fost legal stabilită, cererea de reexaminare presupune contestarea legalității sau a temeiniciei taxei impuse în sarcina părții.

Obiectul analizei în prezenta cauză vizează căile procedurale de contestare a modului de stabilire a taxei de timbru, nu evaluarea circumstanțelor dintr-un anumit litigiu (cum sunt solvabilitatea reclamantului sau faza procedurală în care este impusă taxa de timbru), care ar putea determina un dezechilibru între scopul legitim urmărit de stat prin stabilirea unor taxe de timbru și dreptul de acces la justiție.

7. Raportul asupra recursului în interesul legii

Raportul întocmit de judecătorii-raportori desemnați conform art. 516 alin. (5) din Codul de procedură civilă a concluzionat că, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 18 din Legea nr. 146/1997, cu modificările și completările ulterioare, partea în sarcina căreia s-a stabilit obligația de plată a taxei judiciare de timbru poate formula critici care să vizeze existența obligației de plată a taxei judiciare de timbru exclusiv în cadrul cererii de reexaminare, neputând supune astfel de critici controlului judiciar prin intermediul apelului sau recursului.

8. Înalta Curte de Casație și Justiție

Prin sesizarea adresată Completului competent să judece recursul în interesul legii, Colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție a identificat problema de drept considerată a fi sursă a practicii neunitare ca fiind aceea referitoare la posibilitatea părților de a supune cenzurii, în căile de atac de reformare, critici care vizează existența obligației de plată a taxei de timbru, în raport cu dispozițiile art. 18 din Legea nr. 146/1997, cu modificările și completările ulterioare, care reglementează posibilitatea formulării cererii de reexaminare, cerere care se soluționează prin încheiere irevocabilă.

Examinând sesizarea cu recursul în interesul legii, raportul întocmit de judecătorii-raportori și dispozițiile legale ce se solicită a fi interpretate în mod unitar, s-au reținut următoarele:

Înalta Curte de Casație și Justiție a fost legal sesizată, iar recursul în interesul legii este admisibil, fiind îndeplinite cumulativ cerințele impuse de dispozițiile art. 515 din Codul de procedură civilă, cu referire la autorul sesizării și existența unei jurisprudențe neunitare, relativ la problema de drept vizând posibilitatea părții în sarcina căreia s-a stabilit obligația de plată a taxei judiciare de timbru de a supune controlului, în căile de atac de reformare, critici care să vizeze caracterul timbrabil al cererii de chemare în judecată, în ipoteza în care nu se pune în discuție o calificare greșită a obiectului cererii de chemare în judecată.

Referitor la problema de drept soluționată diferit de instanțele de judecată, astfel cum a fost conturată în urma examinării practicii judiciare anexate, se constată că prevederile art. 18 alin. (2) din Legea nr. 146/1997, cu modificările și completările ulterioare, conferă părții în sarcina căreia s-a stabilit obligația de timbrare o procedură clară, precisă și previzibilă de contestare a modului de stabilire a taxei de timbru sub aspectul caracterului timbrabil al cererii de chemare în judecată.

Reexaminarea privește, potrivit textului legal menționat, "modul de stabilire a taxei judiciare de timbru", ca operațiune de ansamblu, ce se constituie din mai multe etape, începând cu încadrarea acțiunii sau a cererii deduse judecării în categoriile prevăzute de Legea nr. 146/1997, cu modificările și completările ulterioare, în scopul stabilirii caracterului

timbrabil sau netimbrabil al cererii, cu observarea eventualei incidențe a normelor legale care instituie scutiri legale de la plata taxei de timbru, iar în situația în care se stabilește că acțiunea sau cererea este supusă taxei judiciare de timbru, următoarea etapă constă în determinarea cuantumului acestei taxe, procedeu care poate presupune, în cazul acțiunilor evaluabile în bani, un calcul matematic de aplicare a cotelor procentuale prevăzute de lege asupra valorii obiectului cererii.

În lipsa unei dispoziții legale exprese, care să limiteze obiectul controlului în calea de atac a reexaminării doar la etapa de determinare prin calcul matematic a cuantumului taxei judiciare de timbru și având în vedere ipoteza cuprinzătoare a normei, ce vizează "modul de stabilire a taxei judiciare de timbru", nu se poate identifica niciun temei legal care să justifice excluderea problemei caracterului timbrabil al cererii de chemare în judecată din sfera obiectului reexaminării.

Argumentul contrar, bazat pe calificarea cererii de reexaminare ca fiind o cale de atac de retractare, care ar permite doar corectarea unor greșeli materiale cu caracter procedural sau înlăturarea unor erori în stabilirea situației de fapt, nu poate fi primit, deoarece criteriul de distincție între căile de atac de reformare și căile de atac de retractare rezidă în instanța competentă a se pronunța asupra căii de atac, nefiind de esența acestei clasificări criteriul motivelor care se circumscriu fiecărei categorii.

Împrejurarea că, în cazul căii de atac reglementate de art. 18 din Legea nr. 146/1997, cu modificările și completările ulterioare, legiuitorul nu a făcut mențiunea că se poate face "numai" cerere de reexaminare, așa cum s-a procedat în situațiile reglementate de art. 1085 din Codul de procedură civilă [art. 191 alin. (1) din Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă] și art. 17 alin. (2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 51/2008, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 193/2008, cu modificările și completările ulterioare, nu poate duce la concluzia că partea în sarcina căreia s-a stabilit taxa de timbru ar avea posibilitatea să exercite, cu privire la modul de stabilire a acestei taxe, atât calea de atac a reexaminării, cât și căile de atac de reformare, apelul și recursul.

Potrivit art. 18 alin. (2) din Legea nr. 146/1997, cu modificările și completările ulterioare, cererea de reexaminare, care vizează "modul de stabilire a taxei judiciare de timbru" în întregul său, se soluționează prin încheiere irevocabilă, ceea ce semnifică, în înțelesul art. 377 alin. 2 din Codul de procedură civilă, că, împotriva unei astfel de încheieri, nu se mai poate exercita vreo cale de atac de reformare, nici pe cale separată și nici odată cu fondul, iar aspectele dezlegate prin încheierea irevocabilă pronunțată în temeiul articolului anterior menționat intră în puterea lucrului judecat, neputând fi repuse în discuție de aceeași parte în căile de atac exercitate împotriva hotărârii pronunțate cu privire la fondul litigiului.

O astfel de interpretare nu este de natură să nesocotească principiul constituțional al legalității căilor de atac, ci dimpotrivă, dă expresie acestui principiu, valorificând intenția clară a legiuitorului de a reglementa o procedură rapidă și eficientă de soluționare a incidentelor privind modul de stabilire a taxelor judiciare de timbru, prealabil soluționării fondului litigiului.

Limitarea posibilității părții în sarcina căreia s-a stabilit taxa judiciară de timbru de a contesta caracterul timbrabil al cererii de chemare în judecată exclusiv prin intermediul cererii de reexaminare nu încalcă dreptul de acces la justiție și dreptul la un proces echitabil. Această cale de atac permite părții în sarcina căreia s-a impus obligația de timbrare să supună contestația sa unei instanțe imparțiale și independente, care nu trebuie să funcționeze neapărat la nivelul unei jurisdicții superioare celei care a stabilit taxa de timbru contestată, având în vedere că art. 6 paragraful 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului nu garantează dreptul la un dublu grad de jurisdicție.

Este adevărat că în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului s-a cristalizat principiul potrivit căruia, în situația în care dreptul de a ataca o hotărâre judecătorească pe calea apelului sau a recursului este prevăzut în legislația unui stat parte la Convenție, instanța investită cu aceste căi de atac este chemată să soluționeze cauza respectând toate condițiile instituite de art. 6 paragraful 1 (Cauza Delcourt contra Belgiei, 17 ianuarie 1970). Această ipoteză nu este aplicabilă însă în materia contestării modului de stabilire a taxei judiciare de timbru, domeniu în care legislația națională prevede exclusiv calea de atac a reexaminării.

De altfel, problema pretensei contrarietăți a prevederilor art. 18 alin. (3) din Legea nr. 146/1997, cu modificările și completările ulterioare, în raport cu principiul accesului liber la justiție și dreptul la un proces echitabil, consacrate de art. 21 din Constituție, a fost deja examinată de Curtea Constituțională, care a statuat în mod consecvent, prin numeroase decizii, că aceste prevederi legale nu sunt afectate de viciul neconstituționalității.

Prevederile art. 20 alin. (5) din Legea nr. 146/1997, cu modificările și completările ulterioare, nu pot constitui suport logic și juridic pentru diminuarea sau înlăturarea în căile de atac a obligației de plată a taxei judiciare de timbru stabilite de instanțele de fond și de apel. Textul legal menționat are în vedere situația în care instanța judecătorească investită cu

soluționarea unei căi de atac ordinare sau extraordinare constată că, în fazele procesuale anterioare, "taxa judiciară de timbru nu a fost plătită în cuantumul legal", nicidecum situația în care partea în sarcina căreia s-a stabilit obligația de plată pretinde că nu datorează taxa de timbru sau că suma stabilită este prea mare.

Singura soluție pe care instanța judecătorească superioară, învestită cu soluționarea unei căi de atac, o poate dispune în temeiul textului menționat este aceea de obligare a părții la plata taxelor judiciare de timbru aferente stadiului/stadiilor procesuale anterioare, urmând ca dispozitivul hotărârii să constituie titlu executoriu.

Ca atare, prevederile art. 20 alin. (5) din Legea nr. 146/1997, cu modificările și completările ulterioare (a căror finalitate constă în obligarea părții la plata taxei de timbru aferente etapei procesuale anterioare, neachitate) nu pot reprezenta o bază legală prin prisma căreia instanța de control judiciar, în apel sau în recurs, să poată examina criticile părții în sarcina căreia s-a stabilit obligația de plată a unei taxe de timbru în faza procesuală anterioară, critici care au ca scop diminuarea sau înlăturarea acestei obligații.

În concluzie, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 18 din Legea nr. 146/1997, cu modificările și completările ulterioare, partea în sarcina căreia s-a stabilit obligația de plată a taxei judiciare de timbru poate formula critici care să vizeze caracterul timbrabil al cererii de chemare în judecată exclusiv în cadrul cererii de reexaminare, neputând supune astfel de critici controlului judiciar prin intermediul căilor de atac de reformare, apelul sau recursul.

Pentru considerentele arătate, în temeiul art. 517 cu referire la art. 514 din Codul de procedură civilă,

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

În numele legii

D E C I D E:

Admite recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție și, în consecință, stabilește că:

În interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 18 din Legea nr. 146/1997, cu modificările și completările ulterioare, partea în sarcina căreia s-a stabilit obligația de plată a taxei judiciare de timbru poate formula critici care să vizeze caracterul timbrabil al cererii de chemare în judecată exclusiv în cadrul cererii de reexaminare, neputând supune astfel de critici controlului judiciar prin intermediul apelului sau recursului.

Obligatorie, potrivit art. 517 alin. (4) din Codul de procedură civilă.

Pronunțată în ședință publică, astăzi, 8 decembrie 2014.

VICEPREȘEDINTELE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

IULIA CRISTINA TARCEA

Magistrat-asistent

Ileana Peligrad